

R O M Â N I A
ÎN ALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția I civilă

Decizia nr. 2201/2016

Pronunțată în ședință publică astăzi, 15 noiembrie 2016

Decizia nr. 2201/2016

Prin cererea de chemare în judecată, înregistrată pe rolul Tribunalului Gorj, secția I civilă, la data de 28 aprilie 2015, reclamantul A. a solicitat obligarea pârâților B., C., D. și E. la plata, în solidar, a sumei de 400.000 euro cu titlu de prejudiciu nepatrimonial și la dezmințirea conținutului articolelor care îl prejudiciază în zece numere consecutive ale publicației F.

Reclamantul a stabilit cadrul procesual prin precizarea depusă la data de 2 iulie 2015, prin care a înțeles să restrângă sfera actelor prejudiciabile, pretinse a fi ilicite, doar la două articole publicate în zilele de 27 aprilie 2015 și 22 aprilie 2015.

Prin sentința nr. 295 din 1 octombrie 2015, pronunțată în dosarul mai sus menționat, Tribunalul Gorj, secția I civilă, a respins acțiunea reclamantului.

Împotriva acestei sentințe a formulat apel reclamantul A.

Prin decizia nr. 312 pronunțată în data de 19 ianuarie 2016, Curtea de Apel Craiova, secția I civilă, a respins apelul reclamantului împotriva sentinței nr. 295 pronunțată în data de 1 octombrie 2015 pe care a menținut-o în întregime.

Împotriva acestei hotărâri a formulat recurs reclamantul A. prin care a solicitat modificarea deciziei recurate în sensul admiterii apelului și a schimbării în tot a sentinței pronunțate de Tribunalul Gorj.

În susținerea recursului, reclamantul a arătat că instanțele de fond au nesocotit dispozițiile art. 1349 C. civ., art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și art. 30 din Constituția României atunci când au reținut că, în cauză, nu a fost săvârșită nicio faptă ilicită. Criticile recurentului vizează faptul că dreptul la liberă exprimare, de care se prevalează pârâții, nu poate fi exercitat în mod excesiv, nerezonabil și contrar bunei - credințe, aspect care reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, susținând că articolul a fost scris cu rea-credință, din dorința de răzbunare, cu scopul de a-l denigra, de a-i afecta onoarea, prestigiul profesional și sănătatea.

Se mai susține, din perspectiva săvârșirii unei fapte ilicite, că pârâții au nesocotit dispoziții ale Codului deontologic al ziaristului în sensul în care nu au solicitat punctul său de vedere și nu i-au acordat posibilitatea de a-și exprima poziția față de conținutul articolelor anterior publicării acestora, încălcând astfel și prezumția de nevinovăție de care beneficia reclamantul.

Totodată, recurentul critică modalitatea în care instanțele de fond au încuviințat probatoriul administrat în cauză, cu precădere faptul că acestea nu au încuviințat probele solicitate de recurent pentru a face proba veridicității susținerilor sale și a demonta, astfel, afirmațiile din cuprinsul articolelor. Recurentul critică soluția instanței de apel și din perspectiva modalității în care instanța de apel a apreciat o parte din probele administrate în cauză.

Pe lângă criticile anterioare care vizează, în esență, fapta ilicită, ca element al răspunderii civile delictuale, recurentul arată și că în speță sunt întrunite și celelalte condiții necesare angajării răspunderii sale delictuale, anume prejudiciul, raportul de cauzalitate și vinovăția pârâților.

Analizând recursul în condițiile art. 499 C. proc. civ., Înalta Curte constată că nu este fondat și urmează să-l respingă pentru considerentele următoare.

Cu titlu preliminar, instanța reține că obiectul recursului vizează exclusiv acele critici de nelegalitate care se încadrează în cazurile prevăzute de art. 488 C. proc. civ. Cum criticile recurentului ce privesc administrarea și aprecierea probelor în fața instanțelor de fond nu constituie critici de nelegalitate a hotărârii curții de apel în accepțiunea art. 488 C. proc. civ., acestea nu vor face obiectul analizei instanței de recurs.

Din criticile recurentului, care pot fi circumscrise motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 pct. 8 C. proc. civ., reiese că acestea vizează analiza instanței de apel referitoare la verificarea întrunirii în cauză a condițiilor necesare angajării

răspunderii civile delictuale și, cu precădere, cele statuate de instanța de apel cu privire la fapta ilicită.

Se constată că pretențiile reclamantului având ca obiect daune morale se grefează pe angajarea răspunderii civile delictuale a părților, situație în care se va reține că obiectul analizei instanței de apel trebuia să vizeze dovada îndeplinirii în speță a condițiilor necesare angajării răspunderii părților, anume fapta ilicită, prejudiciul suferit, raportul de cauzalitate și culpa părților.

Instanța de recurs reține că, în această ipoteză particulară în care fapta ilicită constă în publicarea unor articole de presă, stabilirea faptei ilicite presupune, așa cum de altfel a procedat instanța de apel, analizarea raportului de proporționalitate dintre dreptul la imagine și dreptul la onoare și demnitate, drepturi ce intră sub protecția dreptului la viață privată, de care se prevalează reclamantul, și dreptul la liberă exprimare, de care se prevalează părții.

Ambele drepturi se regăsesc reglementate atât în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cât și în Constituția României.

Astfel, dreptul la liberă exprimare este reglementat în art. 30 din Constituție care prevede că „libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.” Totodată, prevederile alin. (6) ale art. 30 din Constituție fixează limitele exercițiului acestui drept arătând că „libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.”

Dreptul la liberă exprimare este garantat și prin art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care prevede că „orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.”

Prevederile paragrafului 2 al acestui articol stabilesc că „exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”, fixând, așadar, limitele înăuntrul cărora este permis exercițiul dreptului la liberă exprimare.

Asemeni dreptului la liberă exprimare, dreptul la viață privată este reglementat atât la nivel constituțional, art. 26 din Constituție dispunând că autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată, cât și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 8 prevăzând că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

În accepțiunea Curții Europene a Drepturilor Omului, noțiunea de viață privată cuprinde elemente care se raportează la identitatea unei persoane cum ar fi numele său, fotografia sa, integritatea sa fizică și morală. Garanția oferită de art. 8 din Convenție este destinată în principal să asigure dezvoltarea, fără ingerințe din afară, a personalității fiecărui individ în relațiile cu semenii. Așadar, există o zonă de interacțiune între individ și terți care, chiar și într-un context public, poate aparține vieții private (a se vedea cauza Von Hannover contra Germaniei, paragraf 50, și cauza Petrina contra României, paragraf 27).

Totodată, este recunoscut că dreptul la viață privată acoperă prin aria sa de protecție dreptul la onoare și demnitate, precum și dreptul la imagine și dreptul la reputație al unei persoane (cauza Chauvy și alții contra Franței, paragraf 70).

Cu privire la mecanismul prin prisma căruia este analizat raportul dintre libertatea de exprimare și dreptul la viață privată, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a stabilit că trebuie găsit un echilibru între cele două drepturi, deopotrivă protejate prin Convenție, echilibru care impune tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de comiterea afirmațiilor denigratoare, însă doar dacă se stabilește că acele afirmații reprezintă situații factuale, lipsite de suport probatoriu, efectuate în cadrul unei campanii de denigrare și reiterate în public, prin mijloace de comunicare prin presă și mass - media cu rea-credință (cauza Petrina contra României, cauza Andreescu contra României).

Totodată, raportat la circumstanțele speței, este necesar să fie amintite principiile stabilite în jurisprudența Curții cu privire la libertatea de exprimare a jurnaliștilor garantată de art. 10 din Convenție potrivit căreia rolul presei într-o

societate democratică este unul indispensabil, precum și faptul că presa, deși nu trebuie să depășească anumite limite, ținând în special de protecția reputației și drepturilor celorlalți, totuși, are sarcina de a comunica informații și idei asupra subiectelor de interes general (cauza Cumpăna și Mazăre contra României).

În același timp, libertatea de exprimare este aplicabilă și informațiilor ori ideilor care ofensează, șochează sau deranjează, iar pentru a constitui o încălcare a art. 8 din Convenție, un atac împotriva reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să cauzeze un prejudiciu victimei prin atingerile aduse dreptului acesteia la respectul vieții private (cauza A. contra Norvegiei).

Cu relevanță în speță sunt și următoarele linii directe stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului potrivit cărora, dacă în virtutea rolului său, presa are datoria de a alerta publicul atunci când are informații de interes public, faptul de a pune în cauză, în mod direct, persoane determinate, indicând numele și funcția acestora, implică pentru autor obligația de a furniza o bază factuală suficientă.

Astfel, prin prisma îndatoririlor și responsabilităților ce le incumbă, protecția oferită de art. 10 jurnaliștilor în momentul în care comunică informații ce privesc chestiuni de interes public este subordonată condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință, pe baza unor fapte exacte și să furnizeze informații fiabile și precise, demne de a fi considerate credibile, cu respectarea deontologiei profesionale.

Mai departe, în conflictul dintre exercițiul dreptului la liberă exprimare și dreptul la viață privată, CEDO a fixat limitele de interacțiune dintre cele două drepturi analizate prin clarificarea conceptului de judecată de valoare și distincția dintre acesta și afirmațiile factuale. Judecata de valoare este un instrument gazetăresc care permite jurnaliștilor exprimarea de opinii despre calitățile profesionale, morale și personale ale unei persoane, cu condiția ca acestea să aibă o bază factuală suficientă de conturată și să fie exprimate cu bună - credință. Mai mult, în cauza Dalban contra României, Curtea a afirmat că „este inadmisibil ca un ziarist să nu poată formula judecăți critice de valoare decât sub condiția demonstrării veridicității.”

Având în vedere criticile formulate, Înalta Curte reține că instanța de apel, atunci când a analizat în ce măsură au fost depășite limitele libertății de exprimare guvernate de art. 10 din Convenția europeană, anume dacă a fost încălcat dreptul la viață privată, cu componentele acestuia, dreptul la imagine și dreptul la reputație, s-a raportat la criteriile statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a avut în vedere calitatea și funcția persoanei vizate, tema articolului de presă, titlul și conținutul acestuia, cuvintele utilizate și tonul articolului, forma/stilul și contextul mesajului critic, contextul în care a fost redactat articolul pretins defăimător, interesul public pentru tema dezbătută, buna-credință a jurnalistului, raportul dintre judecățile de valoare și situațiile factice, precum și doza de exagerare a limbajului folosit.

În ceea ce privește susținerile recurentului reclamant în sensul că nu i s-ar fi încuviințat, în mod nelegal, proba cu audierea unor martori, suplimentar față de cei propuși inițial și audiați de către prima instanță de fond, pentru a dovedi că sunt nereale informațiile din articol și unele aspecte reținute în rechizitoriu, pe de o parte, este de reținut că în fața primei instanțe reclamantul a propus audierea a încă doi martori, după ce proba cu martori fusese încuviințată pentru dovedirea unei alte situații de fapt, tribunalul a prorogat discutarea administrării acestei noi probe după audierea tuturor martorilor deja încuviințați, moment în care reclamantul nu a mai solicitat discutarea pertinentei și concludenței acestei probe. În apel, deși a depus un înscris la dosar prin care propunea doi martori pentru a dovedi faptul că nu a ajutat-o pe o elevă să ia o probă la bacalaureat și că nu a întreținut relații sexuale cu aceasta sau cu alte persoane racolate de către un inculpat acuzat de proxenetism, nu a mai susținut în ședința publică încuviințarea acestei probe, depunând copiile declarațiilor date de către aceste persoane în procesul penal.

Pe de altă parte, instanța de apel a reținut că era irelevant ca rechizitoriul să fi fost confirmat printr-o hotărâre judecătorească definitivă, și ca atare, cu atât mai puțin, prin administrarea unor probe cu martori suplimentare, ”sub aspectul încălcării dreptului la viață privată, câtă vreme exigențele impuse de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu impun proba verității în privința judecăților de valoare, solicitând doar existența unui suport factual, care în speță este actul de trimitere în judecată menționat.”

Or, anterior instanța de apel a reținut că ”articolul conține judecăți de valoare, aprecieri ale jurnalistului cu privire la moralitatea reclamantului și la calitatea procesului educațional la nivelul instituției școlare unde acesta își desfășoară activitatea, iar faptele prezentate în cuprinsul articolului precizat, chiar și într-o manieră exagerată și provocatoare, permisă de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, au o bază factuală suficientă, constând în rechizitoriul întocmit în Dosarul nr. x/P/2013, de către DIICOT- Serviciul Teritorial Gorj, la data de 21 noiembrie 2014, neexistând niciun indiciu că autorul articolului ar fi acționat cu rea credință.”

Recurentul a invocat în recurs articole din codul deontologic al ziaristului legate de respectarea prezumției de nevinovăție, fără a critica în mod concret cele reținute de către instanța de apel sub acest aspect, și anume că "nu se pune problema încălcării prezumției de nevinovăție, întrucât faptele imputate reclamantului nu se referă la săvârșirea vreunei infracțiuni de către acesta, ci aduc în discuție doar aspecte de moralitate, etică și deontologie profesională."

Recurentul a mai susținut că rechizitoriul ce a constituit baza factuală a judecăților de valoare din articol a fost interpretat cu rea-credință de ziaristi din dorința de a se răzbuna și cu scopul de a-l denigra cu toate consecințele acestui fapt, iar nu de a informa. Pentru a argumenta această susținere recurentul a arătat că ziaristul nu i-a cerut părerea înainte de publicarea articolelor și că anterior avusese divergențe cu soția ziaristului, împotriva căreia formulase plângere penală și acțiune civilă, pentru articole publicate în același ziar.

Pe de o parte, aceste argumente nu au fost invocate în apel, ținând de stabilirea situației de fapt care trebuia probată, iar instanța de apel a reținut că "nu există niciun indiciu că autorul articolului ar fi acționat cu rea-credință."

Pe de altă parte, obligația ziaristilor de a solicita punctele de vedere ale tuturor părților implicate în cazul existenței unor păreri divergente are scopul de a furniza informații cât mai exacte și ține de stabilirea bazei factuale a judecăților de valoare, despre care instanța de apel a reținut că era suficientă, fiind reprezentată de rechizitoriul întocmit în Dosarul nr. x/P/2013, de către DIICOT- Serviciul Teritorial Gorj, la data de 21 noiembrie 2014.

În consecință, toate aceste susțineri ale recurentului sunt nefondate.

Instanța de recurs va reține că articolele de presă în discuție beneficiază de garanțiile art. 10 din Convenție în condițiile în care, potrivit principiilor stabilite în jurisprudența CEDO, afirmațiile din cuprinsul acestora se situează în categoria judecăților de valoare, dublate fiind, așa cum a reținut instanța de apel, de o bază factuală suficientă și credibilă, anume rechizitoriul întocmit în Dosarul nr. x/D/P/2013, act care, de altfel, a constituit și sursa jurnalistică utilizată de pârâți la redactarea articolelor.

Totodată, instanța de apel a reținut, în plus, că nu s-a făcut dovada relei - credințe a pârâților care, acționând în calitatea lor de jurnaliști, au urmărit, prin publicarea articolelor respective, să aducă la cunoștința publică unele "aspecte legate de calitatea învățământului la nivelul jud. Gorj, derivată din respectarea principiilor de etică de către participanților la procesul educațional, aspecte de interes general (cauza Guerra și alții împotriva Italiei, hotărârea din 19 februarie 1998). Chiar dacă reclamantul nu este persoană publică, în accepțiunea dezvoltată în jurisprudența convențională, apartenența sa la corpul profesoral justifică interesul dezbaterii pe tema probității sale morale, și implicit, a respectării eticii și deontologiei profesionale în mediul didactic."

În plus, deși este real că anumite afirmații din cuprinsul articolelor prezintă o oarecare doză de exagerare, se va reține că acest limbaj este unul specific gazetăresc și că acest fapt în sine nu poate conduce la pierderea garanțiilor de care beneficiază jurnaliștii în exercitarea dreptului la liberă exprimare. În același timp, trebuie amintit că protecția acordată afirmațiilor de tipul celor analizate în prezenta cauză se menține în contextul descris mai sus, anume afirmațiile să fie făcute cu bună - credință și dublate de informații factuale suficiente și, mai ales, credibile.

Or, în aceste condiții, se constată că afirmațiile pârâților se situează sub protecția dispozițiilor art. 10 din Convenție și că, prin urmare, nu se poate reține încălcarea dreptului la viață privată, în componentele sale privind dreptul la imagine, demnitate și onoare, așa cum pretinde reclamantul.

Astfel, în mod corect a stabilit instanța de apel că articolele de presă invocate de reclamant nu se circumscriu sferei ilicitului civil și, ca atare, nu pot angaja răspunderea pârâților.

Atâta timp cât au fost constatate nefondate motivele de recurs prin care se critică această concluzie a instanței de apel este inutilă analiza îndeplinirii celorlalte condiții cumulative pentru intervenirea răspunderii civile delictuale, anume prejudiciul, vinovăția, legătura de cauzalitate dintre fapta săvârșită și prejudiciu.

Așa fiind, se reține că, în cauză, nu sunt îndeplinite condițiile angajării răspunderii civile delictuale și că instanțele de fond au interpretat și aplicat corect dispozițiile art. 1357 și 1373 C. civ.

În consecință, în temeiul art. 496 alin. (1) raportat la art. 488 alin. (1) pct. 8 și art. 494 coroborat cu art. 479 alin. (1) C. proc. civ., Înalta Curte va respinge, ca nefondat, recursul.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

DECIDE

Respinge, ca nefondat, recursul declarat de reclamantul A. în contradictoriu cu intimații-pârâți B., C., D. și E., împotriva deciziei nr. 312 din data de 19 ianuarie 2016 a Curții de Apel Craiova, secția I civilă.

Definitivă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 15 noiembrie 2016.